Ja alla tal-ħadid

Paul P. Borg

"ja alla tal-ħadid" hi ġrajja mnebbħa mid-dramm mużikali "Naħal tal-Imħabba" li l-awtur kiteb fl-okkażjoni tal-25 Anniversarju tat-twaqqif tal-Kunsill Lokali tal-Mellieħa. Il-lirika tal-awtur kienet mitbugħa fi ktieb bl-istess isem u kienet immużikata mill-kompożitur Mellieħi Philip Vella.

Fid-dramm l-awtur jistaqsi żewġ mistoqsijiet importanti: kemm lest il-bniedem Malti jaċċetta nies ta' lewn ieħor, jekk dawn ikunu ħarbu l-mewt u l-vjolenza ta' arthom? Kemm lest il-bniedem Malti jiddefendi l-ambjent naturali u jwasslu qawwi u sħiħ lil ġenerazzjonijiet ġejjiena?

1

Madwari nara nies ta' lewnhom abjad, ilbieshom abjad. Il-lożor bojod. Is-saqaf abjad. L-art bajda.

Mal-ħajt abjad hemm salib u ftit ħadid mgħawweġ forma ta' raġel imsallab fuqu

Fejn kont?

Madwari kwiet u kalma, riħa ta' ndafa, sħana komda u dawl sabiħ. Hemm tieqa u sema kaħla, važett bil-fjuri bojod.

Ma nafx kontx rieqda, jew imqajma. Ma nafx kontx mejta.

Imma f'daqqa waħda bdew ġejjin tifkiriet tal-biża'. Qalbi tqalet, u bdejt nibki.

Jersaq raġel żagħżugħ lejja, tbissima li qatt ma kont rajt f'ħajti, mimlija mħabba. Liebes l-abjad. Bluża bajda.

"Kif inti?" jistaqsini.

Qed nara ramel madwari, nies ikaxkru saqajhom, ma nistax niċċaqlaq aktar, nara lil ommi quddiemi mdawra bis-suldati, intiena li ma nistax infisser, ħija ż-żgħir imgeddes magħha, għajnejh kbar imberrqin kollhom twerwir, jien minxura fuq ir-ramel.

Xi ħadd qed joqmos fuqi u jien muġugħa, jiena nokrob, ommi mbikkija, ħarsitha f'tiegħi, għajnejha mank demgħa ma jistgħu jnixxu għax ilma f'ġisimha ma baqgħalhiex. Għajnejha jitolbuni maħfra talli webblitni b'art tal-ħniena, art tal-kenn. Għajnejn ħija ż-żgħir ċassi fuqi biż-żlieġa niexfa ta' xemx li qed tixroblu ħajtu ċkejkna, ma jifhimx x'qiegħed jagħmel dak is-suldat imneżża' fuqi, ma jafx jiena għaliex imneżżgħa, ma jafx fejn tinsab din l-art tal-ħniena li kienet issemmielna ommi. Ħija jħares lejn ġismi iswed għeri fuq ir-ramel abjad u jaħraq, ommi ddawwarlu wiċċu, is-suldati ħdejha jidħku jżommulu wiċċu lejja, għajnejn ħija f'ħarsti jistaqsini x'qed jagħmluli. Hemm għajjat madwari, daħk u ħsejjes strambi mis-suldati madwarna mar-ritmu ta' dak is-suldat fuqi.

Ma' kull daqqa ġismi jitballat mar-ramel taħti. Ma' kull daqqa għajjat salvaġġ. Ma' kull daqqa x-xemx tleqq fuq ħarsti, issa tidher, issa le, issa tidher, issa le.

Nifs is-suldat jgħaġġel jgħaġġel jgħaġġel, imbagħad ġie ieħor floku.

U ieħor.

U ieħor.

Jien nixtieq nibki, imma dmugħ m'għandix, ma fadallix. Irrid ngħatti ġismi sewwa. Irrid ngħatti sidri sewwa. Inġebbed il-lożor bojod madwari, ma nafx humiex pajpijiet madwari, ma nafx hux ramel madwari. Ma nafx f'daqqa waħda għaliex m'hemmx ir-riħa ta' dak is-salvaġġ fuqi. Ma nafx din ir-riħa ta' kalma u paċi f'daqqa waħda mnejn ġejja. Irrid lil ommi, irrid dik l-art tal-ħniena li kienet tkellimna fuqha qabel ħrabna mill-villaġġ.

Dak ir-raġel liebes l-abjad, wiċċu tal-ħniena, imellisli xagħri, jagħfasli idi bil-ħlewwa, jixxuttali d-dmugħ, jikkalmani, iżiegħel bija, idejh ma' wiċċi, imellisli wiċċi bi ħlewwa li qatt ma kont nemmen li tista' tkun fi bniedem.

Imma jien ma rridx raġel ieħor. Dak li ġara fid-deżert ma nistax ninsieh. Dak li ġara fil-ġungla ma nistax ninsieh. Ma jkun qatt li jkolli raġel ieħor f'ħajti. Ma jkun qatt li jkolli qribi raġel ieħor. Ma rridhomx lis-suldati jirtogħdu fuqi. Ma rridx raġel f'ħajti. Qatt aktar. Ma rridx raġel fi ħsiebi. Ma rridx raġel ġo qalbi. Ma rridhomx iħarsu lejja lil ommi u lil ħija jaraw raġel wara raġel jistrieħu fuqi.

Imma ommi u ħija fejnhom?

Dak ir-raġel abjad ikellimni bl-Ingliż. L-Ingliż kienet għallmituli soru bajda li kienet tkellimni fuq il-ħniena, fuq il-maħfra u s-sliem. Fuq alla mdendel ma' salib.

"You are safe now," jgħidli r-raġel żagħżugħ bil-ħlewwa. "Jiena tabib, it's ok… Nieħdu ħsiebek aħna… hawnhekk safe… stop crying…"

Idejh jagħfsu lil tiegħi.

Fejn kont?

Ħarsti nqabdet mill-ħarsa ta' dan ir-raġel magħlub bin-nuċċali mżerżaq fuq imnieħru; ħarstu ma telqitnix. Lili ma jafnix. Lilu ma nafux. Imma xorta għajnejh ħatfuni, idejh ma jridux jitilquni.

Ma nafx x'qed inħoss.

X'sa jsir minni?

X'sa nagħmel?

2

Bħalissa għaddej minn martirju kbir li qatt ma ħlomt li nista' nsib ruħi fih.

Ilni sena tabib, ferħan li rnexxieli nilħaq. Ommi u missieri għandhom bokka kbira għax qatt ħadd mill-familja tagħna ma kien mar l-università aħseb u ara kemm seta' xi ħadd minnhom jilħaq tabib. Niesi u għeruqi minn Għajn Żejtuna, trabbew fir-raba' saqwi li kien hemm. Lin-nannu ħadulu r-raba' ftit ftit u missieri kellu jara x'jagħmel u flok bdiewa tgħallimna l-iskola: u jien sirt tabib! Kienu nies twajba dawk il-bdiewa, jaqalgħuha u jikluha, imma qatt ma ħolmu li mir-raba' saqwi li ħatfulhom setgħu jimxuha sal-università…

Imma bħalissa għaddej minn taħwida li qatt ma stennejt. Qed jitkisser il-ħolm li kelli għal quddiem: li nsib tfajla u nħobbha, niftiehmu, nixtru dar u niżżewġu. U kelli tfajla mill-Mellieħa, ilna ftit noħorġu flimkien, tfajla ħelwa, xebba minn nies sewwa. Nannitha kellha boton tfal, kollha bdiewa bħan-nanniet tiegħi, kollha jaħdmu l-art bħan-nanniet tiegħi, għeruqha wkoll minn Għajn Żejtuna.

Issa d-dinja madwari kont qiegħed naraha titbiddel u l-ħolm tiegħi f'daqqa waħda jitqalleb u jsir ħolm ġdid li qatt ma bsart.

Qallbitli moħħi din it-tfajla sewda li ħadt ħsiebha meta ġabruha mill-baħar xi ħames mili 'l barra minn Malta u ġabuha l-emerġanza għoddha mejta.

Ma nafx x'ġara, malli fetħet għajnejha u ltaqgħu ma' tiegħi, ma nafx x'ġarali. U s'issa għadni ma nafx sewwa x'inhu dan tiegħi. Naf li ħabbejtha. Jekk fuq kollox din hi mħabba. Imma tkellimna mill-ewwel bi qlubna qabel ma lissinna mqar kelma waħda. Naf li ħabbitni. Inħoss li ħabbitni. Issa għajnejna jitkellmu ċar biżżejjed. Ma nistax nifhem dit-taħwida li ma tħallikx imqar torqod sewwa.

Imma mara sewda. Afrikana. Misterjuża. Ma naf xejn fuqha, xejn. Kif nista' nibqa' nħammem fuqha? Kif nista' ma nistaqsix sewwa mnejn ġejja? Min hi? Għaliex nara biss din qalbi xi trid u xi tħoss?

X'inhu dan tiegħi li ma nistax ħlief naraha b'qalbi?

Għaliex jien lilha rrid? Għaliex jien lilha nixtieq?

U t-tfajla bajda mir-raħal li xħett ħarsti fuqha u li ilni magħha ftit sewwa, x'sa jsir minnha?

Il-mistoqsija misħuta.

X'sa nagħmel?

X'sa jsir minni?

3

Mewġ iswed kullimkien.

Issa qed nara mewġ qalil u salvaġġ, mewġ iswed u kiesaħ jissabbat mal-ġenb tad-dgħajsa, jgħolliha, u f'daqqa waħda jitlaqha maqluba mill-għoli bla ħniena ta' xejn. Baħar iswed madwari niggranfa mal-ilma kiesaħ, ħataf l-ilma iswed iswed, nitla', ninżel, nerġa' nitla' fil-wiċċ u nisma' twerżieq u għajjat.

U nerġa' ninżel.

U ħemda kbira.

U nerġa' nitla'.

Twerżiq u daqqiet tal-mewġ salvaġġ mad-dgħajsa.

Il-mewġ iswed, ir-riħ iswed, id-dlam iswed.

Ommi u ħija ma jidhrux.

Qed nibki, u qed nibża', imma ħdejja hawn ir-raġel bil-bluża bajda jdur bija, imellisli xagħri, jgħannaqni, jikkalmani. Imbagħad smajt lil ommi f'daqqa waħda, ħarsitha mwaħħla f'ħarsti, waqt qasir qasir, titlobni maħfra talli kienet webblitni b'art ħanina, titlobni nieħu ħsieb ħija…

Ħija kien ħdejha, issa jidhru, issa ma jidhrux.

Ridt nersaq lejhom, ridt naqbad il-vojt tal-mewġ iswed, niġbed l-ilma kiesaħ, ħija niżel, ħija tela', jitlob lil ommi tfissrilna xi tkun art tal-ħniena, ħija niżel, ħija tela'.

Imbagħad qatgħu 'l barra hu u ommi, aktar 'il barra, aktar 'il barra, ma nistax nasal ħdejhom, issa jidhru, issa le… issa jidhru, issa le…

Imbagħad ma rajthomx.

Iż-żagħżugħ ħdejja jżiegħel bija.

"Ok…Ok… please don't cry…"

Imbagħad ma rajthomx aktar…

Imbagħad ma nafx x'ġara.

4

Issa għaddew ġa sitt xhur minn meta waslet Malta. Kellimtha kemm-il darba, imma qatt ma tagħtni wiċċ. Intebħet żgur li xtaqtha tkellimni u wiċċha iswed xorta jiddawwal malli nersaq lejha. Ippruvajt nuri interess fiha, ħarsitha tixtieq tkellimni aktar, tixtieq li nkunu ħbieb, imma f'daqqa waħda tinġibed, ħarsa ta' niket li ma nistax nifhem, tagħlaq ħalqha, u titlaq lil hemm.

Ħarsitha mnaffra, ħarsitha mgerrxa, ħarsitha mbażżgħa.

"Nirranġalek biex tibda taħdem l-isptar," kont għedtilha. "Imqar tnaddaf…"

Kienet ferħet. Għedtilha noħorġu flimkien, nurik il-kampanja, nurik il-Belt, nurik ix-xemx nieżla…

Imma ħarsitha tinkiser f'salt, dmugħ misterjuż jinżel ma' wiċċha iswed iswed, ġmiel iswed iswed, rasha tistrieħ fuq spallti.

Ixxengel rasha.

"You don't undersatnd…" tgħidli mbikkija.

Immelsilha wiċċha, nimsħilha d-dmugħ.

"It cannot be… it cannot be…"

Għajnejja wkoll kollha dmugħ.

"Please let me go…" tgħidli qalbha maqsuma.

U titlaq.

Hekk, taqbad u titlaq.

Għaliex ma tridx taf bija?

X'għamiltilha?

5

Ma nafx x'qed jiġri fija. Ma nafx x'inhu dan tiegħi.

Qed naqsamlu qalbu lil daż-żagħżugħ, rajtu jibki meta warrabtu, imma ma nixtieqx nibda relazzjoni ma' raġel ieħor f'ħajti. Lanqas f'din l-art ħanina.

Raġel ieħor ma rridx f'ħajti.

Ma nafx x'inhu dan tiegħi.

Ma nixtiequx.

Imma rridu.

Qatt ma nafni hekk mifxula.

Nitlob lil dak alla tal-ħadid forma ta' raġel imdendel ma' salib iwarrabli dar-raġel minn ħajti.

Isir jafni jistkerraħni, jintebaħ li jien maħmuġa, ġismi mgħoddi u żverġnat, ġismi mkagħbar ġa użat.

Nagħrafha ħarstu dat-tabib żagħżugħ. Ma rridux jixtieq minn għandi l-ulied li tista' tagħtih mara bajda - għax jiena sewda, jiena maħmuġa, jien laħam jinten, ġismi wżat, jien laħam skadut, laħam maqtugħ, laħmi tal-ġungla, laħmi salvaġġ.

Jien laħmi iswed, ja alla tas-salib.

Jien laħmi jinten, ja alla tal-ħadid.

Jiena salvaġġa, ja alla tal-ħadid.

Kif jista' jħobbni daż-żagħżugħ abjad, kif nista' nħallih iħobbni, ja alla mdendel mal-ħajt? Kif nista' nidħol f'qalbu jekk lili ma jafnix? Kif nista' nħallih isir jafni biex jibda jistkerraħni? Kif nista ndaħħlu f'qalbi biex imbagħad iwarrabbni? Kif nista' nħalli 'l qalbi tħobbu biex imbagħad iwarrabni? Kif nista' nħallih jidħol f'qalbi biex imbagħad isibni wżata, isibni mġarrba darba, darbtjen, tlieta, għadd ta' drabi?

X'isir minni mbagħad?

Qalbi tridu, qalbi tħobbu, imma ma rridx ningannah.

X'sa nagħmel ja alla tal-ħadid imsammar ma' salib?

Urih lil dat-tabib li jiena sewda maħmuġa, iswed imdennes u maħmuġ ja alla mdendel mal-ħajt abjad, fiehemu lil dat-tabib żagħżugħ li jiena qaħba sewda ja alla tal-ħadid, urih li jiena mġarrba, mara mgħoddija, li jien sewda salvaġġa.

Jien demmi jinten.

Demmi tal-ġungla.

Demmi salvaġġ.

Jien demmi iswed.

X'sa nagħmel ja alla tal-ħadid?

6

Il-karozza waqfet fil-wesgħa quddiem il-Madonna tal-Aħrax. L-ilwien ta' xemx nieżla, il-ħoss taċ-ċafċifa hemm taħt, il-fwieħa taż-żiffa ħelwa. Kollox żied mal-eċċitament ta' żagħżugħ irqajjaq, wiċċu mixrub, in-nuċċali jiżżerżaq fuq imnieħru, għadu kif laħaq tabib.

Ħdejh hemm tfajla barranija, sewda, ġmiel iswed iswed; wieqfa u mibruma, misterjuża u mbażżgħa. Iż-żagħżugħ ħajjitha ma jafhiex, ġrajjitha ma jafhiex, imma xorta waħda ried tabilfors joħroġ magħha - u fl-aħħar aċċettat li toħroġ miegħu.

Hi mistħija, ħarsitha ta' mogħża mnaffra. Ħarsitha mgerrxa. Ħarsitha fakkritu fil-ħarsa tal-mogħża li kien fadlilha nanntu. Kienet mogħża sabiħa, b'sider dejjem mimli ħalib, imma lewnha iswed ukoll, kien iqatta' ħin twil jittantaha jiġri warajha fil-maqjel. Jew ta' fenek imrekken iħares mikdud, qalbu sewda għax ma jistax isib mnejn jaħrab u jmur fejn imur donnu kien jaf li hekk jew hekk kienet magħmula tiegħu.

Iż-żagħżugħ jażżarda jaqbdilha jdejha lit-tfajla biex jimxu ftit, id f'id.

Wiċċha iswed iswed, Alla hekk ħalaqha; imma jaf li qalbha mimlija demm aħmar aħmar, qalbha tħabbat u tħabbat bih ħdejha malli tħoss subgħajh ma' tagħha.

Wiċċu abjad hu, ukoll jekk maħruq bix-xemx, imma qalbu mimlija demm aħmar aħmar, qalbu tħabbat u tħabbat biha ħdejh malli jħoss idha mitluqa f'tiegħu.